

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Министерство образования и науки Республики Дагестан
Администрация муниципального образования Хасавюртовский район
МКОУ "Садовая СОШ"

СОГЛАСОВАНО

Зам.директора по УВР

Рамазанова А.А.

Протокол № 5 от
«10» 06. 2023 г.

УТВЕРЖДЕНО

Директор МКОУ "Садовая СОШ"

Салаватова И.М.

Приказ № 17 от

«30» 06. 2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА
по родному (кумыкский) языку
в 3 классе

Учитель родного языка : Абакарова И.Х

с.Садовое 2023-2024 учебный год

Содержание

1. Планируемые результаты освоения учебного предмета. 2-10 стр.
2. Содержание учебного предмета 11- 13 стр.
3. Календарно- тематическое планирование 14-15 стр.
4. Тематическое планирование с учетом тем программы воспитания.
16-17 стр.

Программаны талаплары

Ана тилни уйретивню курсу охув-язывгъа уйретивден башлана. Охув – язывгъа уйретив сентябрь айдан башланып апрель айгъа ерли узатыла. Охув – язывгъа уйретив аваз аналитика-синтетика къайда булан оьтгериле. Яшлар жумлаланы сёзлеге, сёзлени бувунлагъа, бувунланы авазлагъа айырагъан ва бувунлардан сёзлер, сёзлерден жумлалар тизме къаст этелер. Ондан къайры языв дарсларда охувчулар янгы гъарпны элементлерин этме, охув дарсда.

Охув – язывгъа уйретив эки бёлюкге айрыла:

- Гъазирлик девюр(буквардан алдагъы).
- Аслу девюр(букварь)

Охув – язывгъа уйретив девюрде охувчуланы сёзню авазларын айырып билеген этмеге, оланы охувну, язывну аслу мердешлерине уйретмеге, охув процессде оланы айлана якъдагъы яшаву гъакъындагъы англавун оьсдюрге ва мекенлешдирмеге, сёз хазнасын ва авуз тилин байлашдырмагъа герек.

Охув – язывгъа уйретив девюрде яшлар жумлаланы сёзлеге, сёзлени бувунлагъа, бувунланы авазлагъа айырагъан ва бувунлардан сёзлер, сёзлерден жумлалар тизме къаст этелер. Ондан къайры языв дарсларда охувчулар янгы гъарпны элементлерин этме, охув дарсда гечгенин янгы гъарп булан язывда байлама уйренелер.

Охув – язывгъа уйретив девюрде оьтгерилеген бары да ишлени натижасында яшланы тергевю, эси ва ойлашыв пагъмусу арта, тил байлыгъы оьсе, сёзню авазлары айтылагъан кююне гёре языв мердешлери амалгъа геле. Охув – язывгъа уйретивню маънасы ва методлары гъар яшны умуми оьсювюне, сонг да тарбиялавуна кёмек этме герек.

Охув – язывгъа уйретив девюрде гъар яшгъа айры янашывну уллу агъамияты бар.

Охув-язывгъа уйретив дарсларда яшланы психология якъдан хас хасиятларын гёз алгъа ала туруп, «Азбукада» ва «Дидактика материалларда»

берилген оюнланы, ребусланы, физкультминуткаланы къоллап, ишин жанландырып, къужурлу болагъан кюйде ююрютме тюше.

Охув-язывгъа уйретивден сонг ана тилни курсу башлана. Ана тилни курсунда гечиле:

- фонетика ва тюз сёйлев, графика, лексика, сёзню тизими, грамматика (морфология ва синтаксис);
- тюзъязыв ва пунктуция;
- тил оьсдюрюв.

Ана тилни курсунда адатлы гьалда бир йимик бёлюклер, темалар бары да класларда такрарлана. Программаны шулай къурулушу яшланы гьазирлик даражасын, ана тилни гьакьында гечилеген маълуматланы тюз англама, аста-аста материалны четимлешдирме ва грамматика англавланы комплекс къайдада гечмеге, тюзъязыв, тил оьсдюрюв мердешлени болдурма гёз алгъа тутма ел бере.

Фонетикадан ва графикадан билимлени ва бажарывлукъланы 1 ва 2 класларда ала. Къумукъ тилни дарсларында яшлар бу бёлюкден авазланы, созукъланы ва тутукъланы, эки къабат тутукъланы гьакьындагъы маълуматлагъа ес болагън йимик, айтылышы, язылышы четим авазланы ва гьарпланы гьакьында тийишли билимлени алалар. Яшланы тилдеги авазланы айтылышын айырып билеген ва, бизин графиканы башгъалыкъларын да эсге тутуп, оланы язывда тюз белгилемеге болагъан этмекдир. Тек охувчулар биринчи класдан башлап, айтылыш булан язылышны арасында кёбюсю гёзиклерде башгъалыкъ болагъанны билмеге гереклер. Олар янгы программаны талапларына гёре айтылышда ва янгылышда **н**г авазны айтылышы: **ъ, ъ** белгилени сёзлерде къолланышы, **ъ** белгини аваз маънасы ва шолай башгъаларыны гьакьында билимлер алагъандан къайры, языв мердешлеге де ес болма гереклер. Охутувну дёрт де йылыны узагъында гьар анализине асаслангъан тюз язывну мердешлерин болдурувну гъайын этме герек.

Лексикадан чалышывлар практика ёлда юрюле ва лексика тюзъязыв булан тыгъыс байлавлукъда бола. Практика ишлени натижасында охувчулар сёзлер не буса да бир предмет, агъвалатланы англатагъанны, оланы маънасы бар экенни ва тюрлю-тюрлю жумлаларда, айрокъда байлавлу сёйлевде сёзлер

янгы-янгы маъналар къабул этме болагъанны, аваз якъдан башгъа-башгъа сёзлер маъна якъдан бир-бирине къаршы ва ювукъ болагъангъа тюшюнелер.

Программада сёзню лексика маънасы, сёзню кёп маъналылыгъын ва синонимлиги булан охувчуланы практика ёлда таныш этмек учун айры ер гёрсетилген. Бу гьал шу программаны алда къолланып тургъан программаларындан айыра. Грамматика гьалланы англатыв тилни

гъакъындагъы илмугъа къаршы болмагъа болмай. Грамматика категорияланы ва формаланы уйрене туруп, яшлар оланы аслу маъналарына ва белгилерине де ес болма гереклер.

Сёзню грамматика маънасы сёзнютизимин, ону маъналы гесеклерин (тамурну, къошумчаны), сонг да тил гесимлени (атлыкъны, сыпатлыкъны, сан

авлукъну, ишликни ва ш. б.) уйренивню натижасында ачыкъ бола.

«Сёзню тизими» деген теманы гъакъындагъы яшланы билимлери **«Тил гесимлер»** деген уллу теманы англама кёмек этежек.

Тил гесимлер.

Янгы программалар охувчулардан уьнлюклерден (междометие) къайры, бары да аслу тил булан таныш болмакъны талап эте. Кёмекчи тил гесимлер булан яшлар (айры-айры бёлюкlege бёлмейли) умуми кюйде таныш болалар.

Бу темагъа гъазирленив I классдан тутуп башлана. Янгы программагъа гёре яшлар **ким? не? нечик?** деген соравагъа жавап береген сёзлер ва шогъар байлавлу болуп «Предметлени атлары», «Белгилени атлары» деген терминлер булан таныш болалар. Шу терминлер 'логика чалышывланы кюрчюсюнде яратыла. Шо чалышывланы натижасында охувчулар тюрлю-тюрлю предметлени атларын бёлюклешидирелер(оьсюмлюклени, гъай-ванланы, адамланы ва ш. б. затланы) ва шо бёлюклер учун жамлашдырагъан сёзлени сайлай туруп, «предметлер», «белги», «гъаракат» деген терминлени де англажакълар.

III класда, экинчи класда алынган билимлени гъасиллерин чыгъара туруп, охувчулар «атлыкъ», «сыпатлыкъ», «санавлукъ», «ишлик» **«орунча»** деген терминлени билелер: **IV** класда буса **III** класда тил гесимлени гъакъында алган билимлери теренлеше ва кёмекчи тил гесимлени гъакъында англав алажакълар.

Башлапгъы класларда гъаллыкъ булан таныш болув практика къайдада юрюле; оьзю **«гъаллыкъ»** деген термин къолланмай, язылышы къыйынгъаллыкълар, масала, къошмагъаллыкълар, сёзлюк ишде уйретиле. Башлапгъы классланы охувчулары «Жумла» деген бёлюкден шу англавланы ала:

- 1) жумланы журалары: хабар, сорава, чакъырыв гъакъында;
- 2) жумланы баш ва экинчи даражалы уьюрлери гъакъында;
- 3) жумладагъы сёзлени арасындагъы байлавлу;
- 4) генглешген ва генглешмеген жумланыгъакъында

- 5)простой ва кьошма жумланы гъакъында;
- 6)жумланы бир жынслы уьюрлери гъакъында;
- 7)сёз тагъымланы гъакъында.

Бу маълуматланы охувчулар дёрт йылы узагъында алалар.

I класда яшлар сёйлев тилде жумланы айырмагъа ва охуйгъанда токътав белгилеге гёре интонацияны ва паузаны сакъламагъа уьйренелер ва анализ этип битгенден сонг оланы язалар. Буквардан сонгтъу девюрде биринчи класны охувчулары интонацияны сакълап охумагъа, жумланы ахырында токътав белгилени салмагъа уьйренелер. Шу заманда олар жумланы башында уллу гъарпны кьолланагъанын да билелер.

II класда олар « хабар» ва «чакъырыв»жумлалар деген терминлер булан таныш болалар, жумланы ахырында салынагъан токътав белгилени уьйренелер, жумланы баш ва экинчи даражалы уьюрлери, генгleshген ва генгleshмеген жумлалар, простой ва кьошма жумлалар булан таныш болалар.

IV класда буса охувчулар *иеси, хабарлыкъ, жумланы баш уьюрлери, жумланы экинчи даражалы уьюрлери* деген англавлар ва терминлер булан таныш болалар. Дертюнчю класда олар жумланы бир жынслы уьюрлери, оланы янында кьолланагъан токътав белгилени айырма уьйренелер. IV класда охувчулары эки простой жумладан бирикген кьошма жумлалар ва простой жумланы бир-бирине кьошагъан: ва, да, де, тек, амма деген сёзлер булан таныш этме тюше. Яшлар кьошма жумлалар тизмеге, оланы янында тийишли токътав белгилени салып билеген болма герек. IV классда яшлар тувра сёзню ва ону янында кьолланагъан токътав белгилени гъакъында да англав алалар.

Тил гесимлени ва синтаксисден темаланы гечегенде сёзню маъналы гесеклерини уьстюнде иш юрюле.

Класдан класгъа жумланы уьюрлерине гёре чечив толу синтаксис чечив юрютме ел ача. Булай иш класдан класгъа яшлары синтаксисден алагъан билимин, англавлугъун теренлешдире.

Охутувну дёрт де йылыны узагъында гъар заман охувчулары тюз литература тилде сёйлевною, сёзлени, аваз—гъарп анализине асаслангъан тюз язывну мердешлерин болдурувну гъайын этме герек.

Башлапгъы класларда яшлар школаны оър класларыны системли курсуну маънасы булан тыгъыс байлавлу белгили грамматика билимлени, бажарывлукъланы ва мердешлени алалар. Шону булан бирче яшларда литература сёйлевню мердешлери тувулуна.

Текст. Байлавлу сёйлев.

Байлавлу сёйлев ва текстни уьстюнде ишлев башлапгъы классларда юрюлеген ишни инг де аслу янларындан бириси—яшланы сёйлев тилин оьсдюрюв. Ана тил дарсларда жумланы уьстюнде ишлейген йимик, башлапгъы класларда охув йылны боюнда текстни уьстюнде де иш юрютюлме герек.

Гъар дарсда байлавлу сёйлевден берилеген чалышывлар сёйлев ва языв формаларда оьтгериле.

Башлапгъы классланы битдиреген яшлар оьзбашына ва хатасыз байлавлу гиччи хабар, кагъыз, билдирив, там газетге бир нече жумлалар булангъы макъала язып билме гереклер. Шу тармакъда муаллим темаланы берив ва языв ишлеге къыймат салыв булан тамамланып къалмай, яшланы тюз ва байлавлу къайдада сёйлемеге бажарагъан кюйге уьйретме тюше.

«Текст. Байлавлу сёйлев» деген бёлюкде текстни уьстюнде ишлейгенде юрюлеген гъаракатчылыкъ ишлер:

- текстни ва жумланы маъна якъдан бирлиги;
 - текстни жумладан айырагъан белгилери;
 - текстдеги жумлаланы гёзигин токъташдырыв;
 - текстни маъна якъдан толумлашгъан гесеклеге бёлюп билмек;
 - толумлашгъан гесеклеге ат тагъып бажармакъ;
 - текстни аслу маънасы; муаллимни кёмеклиги булан текстни аслу маънасын айырып бажармакъ;
 - текстге гёре оьз къаравун айтып бажармакъ;
 - текстни маънасына , темасына гёре ат тагъыв;
 - текстге план къурув;
 - текстни савлай яда гесеклеге гёре хабарлав;
 - текстни ишлерине багъа берип бажармакъ;
 - берилген текстни оьз сёзлери булан толумлашдырмакъ;
 - текстни ичиндеги жумлаланы айтышына гёре тюрюлерин айырып бажармакъ;
 - жумлаларда кёмекчи тил гесимлени белгилеп бажармакъ;
 - муаллимни тапшурувуна гёре текстдеги ишликлени бетин, санавун, заманын алышдырып бажармакъ;
 - текстни чеберлик алааматларын (эпитет,тенгleshдирив,олицетворение) белгилеп бажармакъ;
 - оьзбашына гиччирек текстлер къурув мердешлени яратмакъ;
- Текстни тайпалары: суратлав, хабарлав, пикирлешив, оланы бири-биринден айырагъан белгилер (таныш этив);
- изложение язма уьйретив;

- окулган текстте гёре план тизмек, планга гёре языв мердешлени болдурмакъ;
- сочинение язма уйретмек;
- сюжетли суратга , берилген темага, берилген сёзлеге гёре текстлер язма уйретмек.

Программа охувчуланы тил культурасын оьсдюрювге тергев бере ва адабият тилни нормаларына гёре охума-язма уйрете:

- сёйлев нормаланы (тюз сёйлев);
- сёз тагъымланы, жумланы ва байлавлу сёйлевню уьстюнде ишлев;
- тюз айтмакъны, аян ва арив сёйлемекни, сёзлюгюн бай этмекни, сёзню тюз ва еринде къолламакъны уьстюнде ишлев;

Грамматика ва тюзъязывну элементлери булан таныш болувдан таба яшларда тил материалны анализ этив, тенглешдилив, журалага бёлюв, натижалашдырыв, лап да аслусун табив, абстракт къайдада ойлашдырыв бажарывлукълар оьсе.

Грамматика ва тюзъязывга уйретивню натижасында тилге, ону айры-айры янларында яшланы тергевлюгю ва гъаваслыгъы арта, охув ишде кёп билмеге, англамага сюегенлик ва оьзтёречилик тарбиялана.

Тилни оьсдюрюв дарсны бир тюрлюсю болагъандан къайры да, охувдан, грамматикадан ва тюзъязывдан оьтгерилеген ишлени бир методика къайдасы бола. *Тюз айтмакъны, аян ва арив сёйлемекни, сёзлюгюн бай этмекни, сёзню тюз ва еринде къолламакъны, сёз тагъымланы, жумланы ва байлавлу сёй-левню уьстюнде ишлев - булар бары да башлапгъы класларда тилни дарсларыны аслу маънасы бола. Тилни уйретивню аслу мурады яшланы адабият тилни нормаларына ес этмеге, олары оьзлени тилинде къолламага болагъан бажарывлукъланы ва мердешлени яратмага бакъдырылган*

Тюзъязывга уйретив яшлар билеген грамматика материалга асасланып оьтгериле. Охувчулар грамматика англавланы яхшы билген чакъы, шончакъы олар тюз языв къайдалардан пайдаланма болагъан бажарывлукъланы алажакъ ва оларда тюзъязыв мердешлер оьсежек. Шону булан бирче тюз язывга уйретивню девюрюнде тюрлю-тюрлю синтаксис ва сёзлюк тюзъязыв чалышывланы да къоллама ярай.

Бирдагъы якъдан герекли болгъанда башлапгъы курс тилни тюрлю-тюрлю янларын исбатлайган, маълуматланы генг кюйде къуршай: башлапгъы класны охувчулары сёзню фонетика тизимы, сёзню бувунлагъа ва маъналы гесеклеге бёлюнювю, кёбюсю тил гесимлер, олары аслу формалары, лап да тынч жумлалар ва жумлаланы уьюрлери деген маълуматлагъа асасланып къурулган тюз язывну къайдалары булан таныш болалар. Грамматика англавланы (тил гесимлени) ва

тюзъязывну къайдаларын тюз англамакъ ва яхшы кюйде билмек булан грамматика ва тюзъязыв маълуматланы маънасына, сонг да формасына гёре айырывгъа да тергев бериле. Таза языв. Таза язывгъа айры сагъатлар берилмей. Китапда берилген таза язывну уългюлери яшланы букварь девюрде язывдан алгъан мердешлерин камиллешдирмеге ва бираз да чалт язывгъа чыкъмагъа имканлыкъ бере. Таза язывгъа уйретив язылагъан гъарпланы четимлилигин гёзалгъа алып токъташгъан бёлюкlege гёре юрюле: башлап язылышлары бир-бирине ювукъ тынч гъарплар, сонг шо гъарпланы элементлерин уйренелер. Гъарпланы айры язмагъа уйренгенден сонг, шоланы башгъа гъарплагъа къошуп язмагъа— шо гъарплар булангъы сёзлени язмагъа да уйренелер. Чебер язывгъа гёре тюз язывну камиллешдиривге класда белгили заман бериле: биринчи класны ахырында (бары да гъарпланы уйренген сонг) ва III—IV-нчю класларда(гъар грамматика ва тюз языв дарсда)—8—10 минут. Таза язывда яшланы бир чалтлыкъда, бир темпде язмагъа уйретмекни пайдасы бар. Шолай язмакъ яшланы къолларын гъаракат этмеге уйрете ва аста язывдан чалт язывгъа чыкъмакъны енгиллешдире. Шо дарсланы маънасы гъар класс учун таза язывдан програтммалар булан белгилене. II-нчи класда яшлар язылышы къыйын гъарпланы язывгъа байлавлу тапшурувлар эте. Гъарплардан къайры яшлар, сёзлер ва жумлалар да яза. Ахырда байлавлу текстлер яза, гёчюрюп яза, диктантлар яза. III-ва IV класларда къыйын гъарпланы язылышын къуршайгъан тапшурувлар, печатча ва къол булан язылгъан язывланы гёчюрюв, муаллимни

айтывуна гёре языв ишлер юрюле. Тапшурувлагъа яшланы алда язылгъан ишлеринде къутгъарылгъан графика(гъарп) янгылышланы тюзлев де гире. Языв дарсларда, айрокъда, таза языв дарсларда, язывну гигиенасыны талапларын— яшланы тюз олтурмагъа, карандашны ва ручканы тюз тутмагъа, тетрадни партагъа тюз салмагъа ва къолун, бармакъларын тюз гъаракат этдирмеге билмеклигин уйретмеге герек. Таза язывну талаплары ана тилден юрютюлген гъар къайсы языв иште де яшавгъа чыгъарылмагъатюше. Языв янгыз тюзъязыв якъдан тюз болуп къалмагъа тюшмей, атив де, таза да, ачыкъ да болмагъа герек: гъарпланы формалары, олъчевю, авункъулугъу ва аралыкълары талап этилеген кюйде болмагъа герек. Языв ишлени къыйматлайгъанда шо якълар да тергевге алына. Тил дарсларда языв ишлер оьтгермек учун текст, материал оьзюню маънасына гёре яшланы интереслерине ювукъ болмагъа, яшланы билим даражасын оьсдюреген, шону булан олар да оьзлени ана тилине ва Ватанына сююв яратагъан болма герек. Ана тил дарсларда оьтгерилеген аслу языв ишлер шулардыр: гёчюрюп языв, диктантлар (англатив, буварив, гёрюв, яративчу, тергев, сёзлюк ва ш. б.), изложениелер ва сочинениелер. Гъар грамматика ва тюз языв дарсларда I-нчи класны ахырында, 2-4-нчю класларда таза язывгъа 8-10 минут бериле. Сёзлюк

диктантларда сёзлени санаву орта гысапда шулай болмагъа герек: II классда—8 сёз; III классда—10—12 сёз; IV классда—12—15 сёз. Тергев диктантларда сёзлени санаву: класлар Йылны биринчи яртысы Йылны экинчи яртысы 1 15 сёз 2 20-25 сёз 30-40 сёз 3 45-50 сёз 55-60 сёз 4 65-70 сёз 75-80 сёз

Изложениелерде гъар классда сёзлени санаву, оърде гёрсетил-генлери булан тенглешдирип, 15—20 сёзге артдырыла. Биринчи класда охув-язывгъа уыйретив ана тилни курсунда башлапгъы этапдан санала. Охув планда ана тил дарсланы ери.

Умуми Федерал пачалыкъ билим береген школаны талаплары (ФГОС) токъташдырагъан кюйге гёре охувчулар билим алывда етишме герекли натижалар: Охувчулар башлапгъы класларда ана тилни уыйренивде етишме герекли оъзлеге хас (личностный) гъасиллер: ана тил бирев бирев булан гъакълашыв, чара экенин англамакъ; ана тилни милли маданияты йимик къабул этмек; тюз авуз ва языв тил инсанны культурасыны хас айрылыкълары экенин билмек; сёйлейген къайдасына тергев берип оъзюне багъа берип бажармакъ.

Башлапгъы класларда ана тилни уыйренивде охувчулар етишме герекли метапредметный гъасиллер: охув-билим алыв масъалаланы чечмек учун, гъар тюрлю ерлерден тарыкълы маълуматланы тапма болагъан тилни имканлыкъларын къоллап бажарагъанлыкъ; гъакълашыв чараланы яшавгъа чыгъармакъ учун диалог, монолог, авуз ва языв тилден тюз пайдаланмакъ; тюз сораулар салып бажармакъ; оъзбашына яда муаллимни кёмеклиги булан дарсны темасын, мурадын белгилемек; охув масъалаланы чечмек учун муаллим булан

бирче план тизмек ва шо плангъа гёре иш гёрмек; охувну тюрлю къайдалары (таныш болув, уыйренив, гёзден гечирип) булан пайдаланмакъ.

Башлапгъы класларда ана тилни уыйренивде охувчулар етишме герекли предметлик (предметный) гъасиллер: адабият тилни нормалары гъакъында башлапгъы англавгъа ес болмакъ, лакъырлашывда тюзевлю сёйлевню еругъун сакъламакъ; гечилген англавлагъа гёре тюзъязывдан, пунктуациядан алгъан билимлени оъзлер къургъан яда берилген текстлерде тюз къоллап бажармакъ; язгъанын тергеп бажармакъ; гечилген материалгъа гёре гъарпны, авазны, сёзню гесегин, тил гесимлени, жумланы уюурлерин, простой жумланы табып, классификация этип бажармакъ; язылгъан затны тергевде оъзюню алгъан билимлерин тюз къоллап бажармакъ. Ичделик бёлюк. (Содержательный раздел) Сёйлев къайдаланы бёлюклери. (Виды речевой деятельности) Тынглав.

(слушание). Авуз лакъыр не муратда юрюлегенни тюз англамакъ. Текстни аслу маънасын белгилеп, салынагъан соравлагъа гёре, хабар этип бажармакъ. Сёйлев. (говoreние). Оьзгелени сёйлевюне тынгламакъ, сёйленеген затны англамакъ, къолланагъан сёзлени аслуларын эде сакъламакъ; гъакълашывда монологну, диалогну герекли ерде тюз къоллап бажармакъ; авуз лакъырны тюз сёйлев нормаларын, сёйлевде тюз интонацияны сакъламакъ; саламлашыв, савболлашыв, тилев – этикет нормалагъа тергев бермек. Охув. Охулагъан текстни тюз англамакъ; тарыкълы материалны тапма болагъан мердешлени къолгъа алмакъ; текстде айтылагъан затгъа гёре простой гъасиллер чыгъарып бажармакъ. Языв. Гигиена нормаланы сакълап арыв хат, таза языв нормаланы сакъламакъ. Гёчюрюп языв, диктовкагъа гёре гечилген англавлагъа янашып языв. Изложение языв.

III класс

Экинчи класда гечилген материалны такрарлав. Сёз. Жумла. Текст. Авазлар ва ғыарплар. Предметни, предметни белгисин, предметни ишин англатағыан сёзлер.

Фонетиканы ғыакыында англав берив. Созукъ ва тутукъ авазлар, оланы язывда ғыёрсетеген ғыарплар Созукъ авазланы эринли- эринсиз; кыаттыымышакъ бёлюклерин англатыв. Е, Ё, Ю, Я ғыарпланы кыолланышы.

Жумла. Жумладағы сёзлени байлаву. Жумлаланы айтылышына ғыёре тюрлюлери. Хабар, сорав ва чакыырыв жумлалар. Хабар, сорав, чакыырыв жумлаланы ахырында токытав белгилер.

Жумладағы маына якыдан ағыамиятлы сёзлени тавуш булан айырып бажармакы, жумланы баш уыурлери - иеси ва хабарлыкы.

Текст. Текст, текстни тизими: темасы, оызтеречилиги, ат салыв.

Сёзню тизими. Сёзню гесеклери ғыакыында англав. Бир тамурлу сёзлени айырып билмек. Кыошумчаланы тюрлюлери булан таныш этив. Сёзню тизимине ғыёре чечив. Кыошма сёзлер, оланы этилиши ва язылышы.

Лексика. Башыа-башыа тил гесимлеге ғыиреген бир тамурлу сёзлени табыв. Маыналары бир-бирине ювукъ ва кыаршы сёзлер. Пикруну айтмакы учун инг де кыыйышағыан сёзню сайлап кыоллав. Кыумукы тилни тюзыязыв сёзлюго булан пайдаланып билмек. (Бу ишлер программадағы материалны гечегенде юрюлюп тура.)

Тил гесимлер. Тил гесимлени ғыакыында англав. Маыналарына ғыёре сёзлени тюрлю бёлюкlege айырыв, кыайсы соравыа жавап берегенин беклешдирив.

Атлыкы. Атлыкыны маынасы ва соравлары. Хас ва жынс атлыкылар. Хас атлыкыланы уллу ғыарп булан язылагыаны. Атлыкыланы санавлагыа ғыёре тюрленивю. Атлыкыны жумлада кютеген кыуллугыу. Атлыкыны теклик ва кеплюк санаву. Янгыз текликде ва кеплюкде кыолланағыан атлыкылар. Атлыкыны гелишлеге ғыёре тюрлениши.

Сыпатлыкы. Сыпатлыкыны маынасы, соравлары, жумлада кютеген кыуллугыу. Сыпатлыкыны даражалары. Атлыкы булан гелген сыпатлыкыланы алышынмайгыаны. Сыпатлыкыны тюз язылышы. Орунча

I, II ва III бетдеги орунчалар. Орунчаланы санавлагыа, гелишлеге ғыёре тюрленивю. Орунчаланы тюз язылышы.

Ишлик. Ишликни лексика маънасы, соравлары. гъалиги, гетген, гележек заманлары, бетлеге, санавлагъа гёре тюрленивю. Ишликни белгисиз формасы. Ишликни барлыкъ, ёкълукъ формалары. Ишликни жумлада ролю. Ишликни тюз язылышы.

Гъаллыкъ. Гъаллыкъны гъакъында англав. Ону лексика маънасы, соравлары. Гъаллыкъны сёйлев тилде кютеген къуллугъу. Гъаллыкъланы тюз язылышы.

Сёзлюк тапшурувлар. Бир ва кеп маъналы сёзлер, маънадаш, къаршыдаш сазлер. Пикруну айтмакъ учун лап да къыйышагъан сёзню табыв. Байлавлу тилде кеп такрарланагъан бир йимик маъналы сёзлени тайдырыв. Къумукъ тилни тюзъязыв сёзлюгю булан пайдаланыв.

Текст ва тил оьсдюрюв. Текстде айтылагъан затны камиллешдирив. Текстге ат салыв. Хабарлав, суратлав, пикирлешив текстлер. Оьзбашына ва бары да клас булан бирче охулгъан текстни планын тизмек. Плангъа гёре охулгъан текстни маънасын

толу кюйде айтып билмек. Охулгъан асарны игитини гъакъында хабарлап бажармакъ. Оьзбашына этилген плангъа гёре текстни толу ва къысгъартылгъан изложениесин язып билмек. Бир суратгъа яда кинофильмни айры-айры эпизодларына гёре хабар язып бажармакъ. Хабарда айтылагъан ишлени гёзиклигин токъташдырып билмек. Текстни маъналы гесеклеге бёлюп бажармакъ. Муаллимни кёмеклиги булан текстге багъа берип бажармакъ. Охулагъан хабарны къысгъача маънасын айтып бажармакъ. Муаллимни кёмеклиги булан охулгъан хабаргъа гёре оьз къаравун айтып бажармакъ. Хабарда ортакъчылыкъ этеген игитлени хасиятлайгъан сёзлени айырып бажармакъ, оланы маъналарын тюз англамакъ.

Йылны боюнда гечилген материалны такрарлав.

Жумланы гъакъында гечилген чакъы затны такрарлав. Тил гесим, текст ва жумла. Тил гесимлер.

Таза языв. Языв мердешлени камиллешдирив. Охув йылны боюнда уьйренмеге тюшеген язылышы четим сёзлер. Акъшылт, атъёкъ (къуш), бензин, буссагъат, вагон, гёкшылт, гюлайлан, дазу, дюнья, заместитель, илиякълы, инженер, итти, командир, кружок, кюреге, къамуш, Къойсув, къоргъашын, лампочка, мангалай, матрос, метал, нагагъ, оьзбашына, председатель, солдат, сочинение, такъалыбакъа, татли, татывлу, татыв, телеграмма, телефон, муаллим, уьтюрюгю, физкультура, хабып, къомурсгъа, чубукъ, шётке, эретурмакъ, ювургъан, язбаш, языкъсынмакъ, яланаякъ, янгы, яшёрюм, яшик, яяваякъдан. Ана тилни уьйренивде охувчулар

етишме герекли гъасиллер: Охувчуланы ана тилни уйренивде оъзлеге хас (личностные) мердешлери, етишме герек гъасиллени сан яны шулар бола:

-оъзюнню эмоциялы гъислерин танглап бажармакъ; -оъзгелени эмоциялы гъислерин танглап бажармакъ, сююнчюнден къуванып, тарыкълы ерде къайгъырып билмек; - оъз Ватанын, оъзюнню ана тилин, маданиятын суймек, абурламакъ; -охувгъа, язывгъа муштарлы болмакъ; -язывлу къайдада гъаллашма муштарлы болмакъ; - гъар айтылгъан яда язылгъан сёзге жаваплы болмакъ. Ана тилни уйренивде етишме герекли метапредметный гъасиллер: -оъзбашына дарсны темасын, мурадын белгилемек; -охув масъалаланы чечмек учун, муаллим булан план тизмек; -китапдагъы материалны гёз алгъа тутуп, оъз къаравун ачыкъ этмек; Тюшюнюв (познавательный): -охувну тюрлю къайдалары (таныш болув, уйренив, гёзден гечишив) булан пайдаланмакъ; - берилген информацияны бир формадан башгъа формагъа гёчюрмек, план, таблица, схема тизмек; - сёзлюклерден, справочниклерден пайдаланмакъ; - текстден, иллюстрациялардан соравлагъа жаваплар табып бажармакъ; - тюз пикру къуруп бажармакъ. Тюшюнюв (познавательный) къайдагъа китапдагъы текстлер, ону методика аппараты къуллукъ эте. Гъакълашыв (коммуникативный): -оъзюнню ойларын языв тилде яда авуздан тюз къайдада онгармакъ; -жумлаланы оъзюнню сёйлевюнде къоллап бажармакъ; -оъзгелени сёйлевюне тынгламакъ, сёйленеген затны англамакъ, къолланагъан сёзлени аслуларын эсде сакъламакъ; -текстны чебер охумакъ ва хабар этип айтып бажармакъ; -соравлар берип бажармакъ; -гъакълашывда монологну, диалогну герекли ерде тюз къоллап бажармакъ; -гиччи группаларда яшланы ишге къуршап бажармакъ.

Календарно-тематическое планирование по родному языку 3 кл.(1ч-34ч)

№	Темаланы баяны	Сагъат (часы)	Белгиси	
			план	факт
1	Авазларвагъарплар (Звуки и буквы)	1	06.09.	
2	Е, Ё,Ю, Я гъарпланыкъолланышы (Буквы Е, Ё,Ю, Я)	1	13.09	
3	Диктант «Бёрю ва ит» (Волк и собака)	1	20.09	
4	Сёз. Жумла. Текст. (Слово. Предложение. Текст)	1	27.09	
5	Гёчюрюп языв	1	04.10	
6	Хабаржумла. (Повесть.предложения)	1	11.10	
7	Тергев диктант	1	18.10	
8	Соравжумла. (Вопрос.предложения)	1	25.10	
9	Чакъырывжумла (Восклиц.предложения)	1	15.11	
10	Жумлада сёзлени байлаву. (Связь слов в предложении)	1	22.11	
11	Диктант	1	29.11	
12	Жумланы баш ва экинчи даражалы уьюрлери. (Главные и второст.Члены предложения)	1	06.12	
13	Генглешгенвагенглешмегенжумлалар. (распрост. и не распрост.предложения.)	1	13.12	
14	Тергев диктант. «Кирпи»(Проверочный Диктант « Ёжик»)	1	20.12	
15	Простой вакъошмажумлалар (Простые и сложные предложения)	1	27.12 03.12	
16	Жумланыбиржынслыуьюрлери. (Однородные члены предложения)	1	10.01	
17	Сёзнютизими	1	17.01	

	(Состав слова)			
18	Къошумчалар (Суффиксы)	1	24.01	
19	Диктант «Лагерде»	1	31.01	
20	Къошмасезлер (Сложные слова)	1	07.02	
21	Тилгесимлер (Части речи)	1	14.02	
23	Изложение «Кирпивабёрю» «Ёжик и волк»	1	21.02	
24	Атлыкъ (Имя существительное)	1	28.02	
25	Хас ва жынс атлыкълар (Собственные и нарицательные имена сущ)	1	06.03	
26	Тергев диктант	1	13.03	
27	Атлыкъланысанаву (Число имен сущ)	1	20.03	
28	Суратгъа гёре иш	1	03.04	
29	Сыпатлыкъ (Прилагательное)	1	10.04	
30	Диктант	1	17.04	
31	Санавлукъ (Числительное)	1	08.05	
32	Тергев диктант «Муратныбатгъычы» (Проверочный диктант «Лестница Мурата»)	1	15.05	
33	Ишлик (Глагол) Ишликлнизаманлары (Времена глагола)	1	22.04	
34	Йылбоюндагечилгенматериалнытакравлав (Повторение изученного материала).	1	29.05	